

Τα Δρώμενα της Λήδας

Μία παράσταση είναι, από τη φύση της, προσωρινή. Αυτό είναι το μεγαλείο και η τραγωδία της. Οποιαδήποτε απόπειρα να αποκατασταθεί η μεταβατική, εφήμερη μορφή της είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Ως μέσο καταγραφής οι φωτογραφίες παίζουν το ρόλο τους-ίσως περισσότερο από τα βίντεο, τα οποία ενώ μοιάζουν με ένα δρώμενο δίνουν την αίσθηση του ημιτελούς εφόσον στερούνται την αυθεντικότητά του.

Είναι όμως πραγματικά αυτή η προσωρινότητα μία απώλεια; Αυτό που κάνει τελικά μία παράσταση αθάνατη, είναι ότι παρόλο που εξαφανίζεται, αφήνει τα ίχνη της αποτυπωμένα στην ανθρώπινη μνήμη.

Ωστόσο, η μνήμη είναι αναπόφευκτα μεροληπτική και υποκειμενική. Αφηγούμαστε ιστορίες με βάση τις αναμνήσεις μας από ένα γεγονός και με έκπληξη ανακαλύπτουμε ότι άλλες εντελώς διαφορετικές εκδοχές περιγράφονται με το ίδιο πάθος από άλλα άτομα που **υπήρξαν παρόντα εκεί**. (Εξ ου και οι μεταλλασσόμενοι μύθοι που περιβάλλουν τους μεγάλους ερμηνευτές και μουσικούς που το έργο τους δεν έχει ποτέ καταγραφεί).

Κατά την έννοια αυτή μία ερμηνεία είναι ευμετάβλητη, και παρόλο που ένα δρώμενο υπάρχει στο χώρο, η δύναμή του εστιάζεται στη σχέση του με το χρόνο. Τη στιγμή που διαδραματίζεται, έχει τη δυνατότητα να μας μεταφέρει με μοναδικό τρόπο στο παρόν με τη δύναμη και το ξάφνιασμα μίας αφύπνισης.

Αυτό ακριβώς το στοιχείο ενθυμούμαι από τα δρώμενα της Λήδας Παπακωνσταντίνου στις αρχές της δεκαετίας του '70 στην Αγγλία – μία δουλειά στην οποία άλλες φορές συμμετείχα ως ερμηνεύτρια και άλλες ως θεατής. Στην κλειψύδρα της μνήμης μου έχει σχεδόν σίγουρα αλλάξει η σειρά με την οποία συνέβησαν τα πράγματα, οι ημερομηνίες και τα εμπλεκόμενα πρόσωπα. Ωστόσο, νομίζω ότι η ανάμνηση της ατμόσφαιρας -ηλεκτρισμένη, Ελληνική- και αυθεντικά αξέχαστη, είναι αληθινή.

Κάποιες εντυπώσεις χωρίς συγκεκριμένη σειρά, από το αρχείο της μνήμης μου: δύο τεράστιοι φουσκωτοί πλαστικοί σταυροί στη σκηνή του θεάτρου Μπλούσπερι στο Λονδίνο να δεσπόζουν επιβλητικά· ύστερα να λαμπαδιάζουν, να καίγονται, αποπνικτικός καπνός- ο διευθυντής του θεάτρου να τρέχει επάνω στη σκηνή, έξαλλος, τρομοκρατημένος. Δύο γυμνές φιγούρες μέσα στους σταυρούς- ένας άντρας και μία γυναίκα. Εγώ και ο σύντροφός μου επίσης γυμνοί, βαμμένοι μαύροι από την κορυφή έως τα νύχια, κινούμενοι αργά από τη μία ερωτική στάση στην άλλη, περιβαλλόμενοι από μία χορωδία πολλαπλών κλώνων της Λήδας- φορώντας μάσκες φτιαγμένες από εκμαγεία: το πρόσωπό της όμορφο, αγαματώδες, περήφανο. Αυτή η δουλειά- όπως και οι περισσότερες δικές της εκείνο τον καιρό- άφηναν την αίσθηση μίας τελετουργίας- ανώνυμης, αόριστης, ωστόσο δυναμικής- ένα πάντρεμα της εκκλησίας με την σεξουαλικότητα, μία επίκληση των δυνάμεων της καταστροφής και της ελπίδας.

Θέατρο, γλυπτική, φόρμα, σύμβολο, μεταφορά: οι όροι αυτοί είναι πολύ γενικοί, πολύ αφηρημένοι, για τις καταστάσεις, τα κοστούμια, τα σκηνικά, τις εικόνες και τα δρώμενα που δημιούργησε η Λήδα. Δεν είναι τόσο ότι αντιπροσώπευαν κάτι άλλο, όσο το ότι εξέφραζαν ανεξίτηλα αυτό που ήταν. Οι γιγάντιοι σταυροί θύμιζαν όλους τους σταυρούς απανταχού σε ολόκληρη την ιστορία του Χριστιανισμού, φτιαγμένοι

όμως από πλαστικό φάνταζαν σχεδόν **κακόγουστοι /ακαλαίσθητοι**, και προσαρμοσμένοι βίαια στον εικοστό αιώνα. Σε συνδυασμό με τα γυμνά κορμιά έφεραν πάνω τους το μανδύα της βλασφημίας. Αυτό ήταν ένα επικίνδυνο πεδίο, φιλόδοξο, και μεγαλεπίβολο· μία δουλειά που δεν φοβόταν να είναι αυτό που **είναι, /απλώς και μόνον ο εαυτός της**. Δεν υπήρχε καμία νύξη απολογητικής διάθεσης για κάποια που κοίταζε πίσω της γυρεύοντας αποδοχή ή για χειροτονίες της μόδας ή για κάτι εγκεκριμένο. Η δουλειά ήταν παθιασμένη πεινασμένη και επείγουσα, όπως μόνο μία παράσταση μπορεί να είναι. Γνωρίζοντας καθώς την παρακολουθούσαμε (ή λαμβάναμε μέρος σε αυτή) πως αυτό ήταν το τώρα και η στιγμή δεν θα επαναλαμβανόταν, ριγούσαμε από έξαψη και νιώθαμε εμπνευσμένοι να ρωτήσουμε- ποιος είμαι όμως; Και γιατί κοιμόμουν;

Κανένας από αυτούς που είδαν- που υπήρξαν μάρτυρες- αυτής της δουλειάς δεν μπορεί να μην έχει επηρεαστεί από αυτή. Η ιδιοφυΐα της Λήδας (πέρα από τη μαεστρία της εικόνας, την ενθουσιώδη αίσθηση του χώρου και της αρχιτεκτονικής, και τη μελετημένη εξερεύνηση της πολιτιστικής της κληρονομιάς) εντοπίζεται στην τόλμη της και την ικανότητά της να εμπνέει τους γύρω της. Ήμασταν ευτυχείς που παίζαμε κάποιο ρόλο στο όραμά της και που νιώθαμε τόσο ζωντανοί.

Η ιστορία της τέχνης αδυνατεί να καταγράψει πραγματικά, να καθορίσει, ή να αναλύσει τη μεθυστική μαγεία μίας παράστασης με τον ίδιο τρόπο που μπορεί να το κάνει για έναν πίνακα ή ένα αντικείμενο, αφού δεν μπορούμε να την παρακολουθήσουμε ξανά και ξανά, αναθεωρώντας την άποψή μας για αυτή, αναθεωρώντας τη θέση της στην ιστορία. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι είναι αμελητέα. Η επιρροή ενός θεατρικού δρώμενου είναι ανεπαίσθητη, ευρεία και βαθιά αφού εκτείνεται πολύ ευρύτερα και βαθύτερα από το μυαλό των ανθρώπων που τυγχάνουν να είναι παρόντες στο χώρο. Το να πιστεύει κανείς οτιδήποτε άλλο είναι σαν να ενδίδει στον υλισμό και να ξεχνάει το ρόλο της μεταβατικότητας στην τέχνη· κι ακόμα, στην κυριολεξία να λησμονεί την άγραφη ζωντανή δουλειά αιώνων· ή, στην περίπτωση της Λήδας Παπακωνσταντίνου, ένα έργο που δημιουργήθηκε πριν τριάντα χρόνια, το οποίο όμως εάν ήταν σήμερα στη φάση υλοποίησής του θα είχε υμνηθεί ως αστραφτερό, ζωντανό και επαναστατικό.

Σάλι Πότερ, Αύγουστος 2003